

Barnsliga sammanhang

– Forskning om barns och ungdomars hälsa, välbefinnande och delaktighet

Bo Nilsson och Eva Clausson (red)

Kristianstad University Press 2017:5

Tryck: Taberg 2017

ISBN: 978-91-87973-17-8

Kristianstad University Press

© Respektive författare 2017

Hur hänger inåtvända problem och utagerande beteenden hos tonåringar ihop med deras föräldrarelation?

Johanna G. Masche-No

Detta kapitel redovisar en studie av sambanden mellan inåtvända problem och utagerande beteenden hos tonåringar och deras relation till sina föräldrar. Tidigare forskning har oftast bara tittat på hur föräldrars beteenden påverkar barnen, och ibland även på hur barns problem och beteenden förändrar föräldrars förhållningssätt. Men det behövs information om varför barn och föräldrar gör som de gör. Den aktuella undersökningen utforskar därför även barns och föräldrars emotionella reaktioner i relation till varandra, deras målsättningar och strategier. Syftet är att bidra till en djupare förståelse för hur och varför föräldrars beteenden och tonåringars inåtvända problem och utagerande beteenden påverkar varandra. I förlängningen kan detta ligga till grund för utvecklandet av förebyggande åtgärder.

Inåtvända problem och utagerande beteenden hos tonåringar

Depression är ett internationellt ökande folkhälsoproblem i tonårspopulationen, både i USA (Center for Behavioral Health Statistics and Quality, 2015) och i Sverige. I de senaste svenska mätningarna har 29 % av 13-åriga flickor och 36 % av flickor i 15-årsåldern uppgett att de flera dagar i veckan under det senaste halvåret känt sig nere. Hos pojkar är motsvarande siffror 11 respektive 14 % (Folkhälsomyndigheten, 2014).

Andelen lagförda tonåringar mellan 15 och 17 år har sjunkit under 90-talet och legat relativt stilla vid cirka 4 % per år (Ungdomsstyrelsen, 2013). Ytterligare minskning noteras i början av 2010-talet. Den beror främst på att egendomsbrott som snatterier minskat. Å andra sidan ökade antalet lagförda för narkotikabrott. Eftersom det finns ett mörkertal och andelen lagförda ungdomar både beror på hur många som faktiskt begår brott och hur många av begångna brott som reds ut, är det svårt att dra slutsatser. Man kan dock anta att om en av 25 ungdomar lagförs varje år, vilket är en högre siffra än hos vuxna (Ungdomsstyrelsen, 2013), så finns det avsevärt fler ungdomar som engagerar sig i mindre grova normbrytande beteenden. Även mindre allvarliga utage-

rande beteenden under tonåren är förknippade med negativa följder senare i livet som psykisk ohälsa, beroendesjukdomar, finansiella problem och egendomsbrott (Moffitt, Caspi, Harrington & Milne, 2002). Därför är det önskvärt att kunna förebygga dem.

Tittar man specifikt på alkoholvanor från mellersta tonåren och in i unga vuxenåldern, så rapporterar drygt var tredje en riskabel konsumtion (Ungdomsstyrelsen, 2013). Tvärtemot den vanliga stereotypen är det något flera kvinnor än män som medger en riskkonsumtion. Även om alkoholkonsumtionen har minskat under de senaste åren (Englund, 2014), är den fortfarande höga andelen unga med riskabel alkoholkonsumtion oroväckande.

Faktorer inom familjen som kan orsaka inåtvända problem hos tonåringar

Bland de många möjliga faktorer som påverkar tonåringars mående finns föräldrars beteenden. Mycket forskning har kretsat kring auktoritativt föräldraskap som kombinerar föräldrars visade kärlek med att ställa krav på barns beteenden (Steinberg, 2001). Mer specifikt antas föräldrars värme ha en positiv effekt, liksom att föräldrar ger sina barn utrymme till psykologisk autonomi. Motsatsen, låg värme och psykologisk kontroll, anses som orsak till depressiva symptom. Med värme menas visad acceptans, emotionellt stöd och rent allmänt beteenden som låter barnet känna sig älskat. Psykologisk kontroll innebär taktiker att förmedla skuld känslor eller begränsa barnens frihet att tänka och känna. I en senare definition av Barber, Xia, Olsen, McNeely och Bose (2012) betonas särskilt föräldrars nedvärderande beteenden.

Det finns empiriskt stöd för samband mellan *psykologisk kontroll* och tonåringars depression eller mer allmänt definierade inåtvända problem såsom ensamhet eller låg självkänsla (Pesigan, Luyckx & Alampay, 2014; Wei & Kendall, 2014). I en del undersökningar hade föräldrars *värme* samband med låga nivåer av depression eller mer allmänt med inåtvända problem hos tonåringar (Pesigan m.fl., 2014; Wei & Kendall, 2014), medan i andra studier hittades bara små eller inga samband alls (Geurtzen, Scholte, Engels, Tak & van Zundert, 2015). Sammanfattningsvis finns det evidens för kopplingar mellan depression och mer allmänna inåtvända problem och föräldrars psykologiska kontroll liksom till viss grad även deras värme.

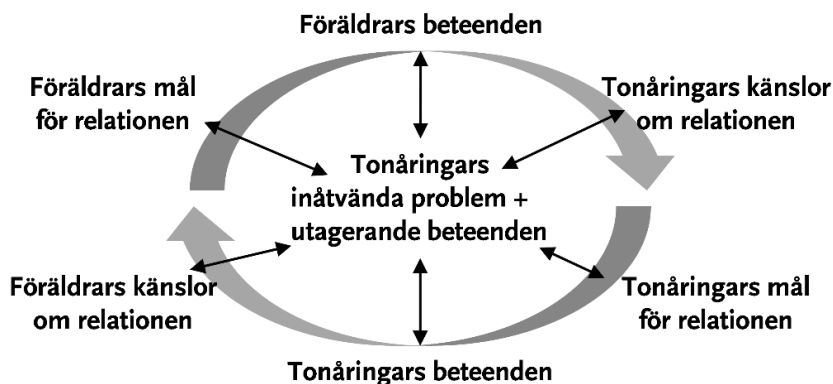
Det finns två svårigheter med ovanstående forskningsresultat, en forskningsmetodologisk och en teoretisk. Det metodologiska problemet är att tvärsnittliga samband som framkommit vid mätningar vid samma tidpunkt inte ger någon garanti för att det ena är orsak till det andra. Det kan vara tvärtom, att depressiva tonåringar är så svåra att umgås med att föräldraskapet påverkas.

Få studier har longitudinellt undersökt om de nämnda kännetecknen av föräldraskapet har en effekt på tonåringars inåtvända problem. Två undersökningar har funnit en effekt av *psykologisk kontroll* på inåtvända problem (Hunter, Barber & Stolz, 2015; Lansford, Laird, Pettit, Bates & Dodge, 2014), medan en tredje studie, som dock fokuserade på ångest, inte hittade några entydiga resultat (Wijsbroek, Hale, Raaijmakers & Meeus, 2011). Det saknas alltså tillräcklig evidens för att psykologisk kontroll bidrar till tonåringars inåtvända problem.

Vad gäller föräldrars *värme*, så har Reitz, Deković och Meijer (2006) visat att tonåringars inåtvända problem leder till minskad värme, men två andra studier har inte hittat sådana effekter (Barbot, Crossman, Hunter, Grigorenko & Luthar, 2014; Brenning, Soenens, van Petegem & Vansteenkiste, 2015). I den omvända riktningen visade studieresultat att värme minskar depressiva symptom och delvis ger ökad självkänsla (Hunter m.fl., 2015; Ozer, Flores, Tschann & Pasch, 2013). Ytterligare en studie visade att värme höjde tonåringars självkänsla medan effekter på depressiva symptom inte gick att påvisa (Smokowski, Bacallao, Cotter & Evans, 2015). Ytterligare studier fann inte någon påverkan av föräldrars värme på tonåringars inåtvända problem (Barbot m.fl., 2014; Reitz m.fl., 2006; White, Liu, Nair & Tein, 2015). Sammanfattat finns viss, men otillräcklig evidens för hypotesen att bristande värme och psykologisk kontroll bidrar till tonåringars inåtvända problem.

Även om dessa resultat vore mer entydiga, så finns ett bekymmer med en teori som postulerar att vissa föräldrabetenden är bra eller dåliga. Det hjälper kanske inte så mycket att skylla på föräldrarna och kritisera dem för att bete sig ”fel”. Istället är det viktigt att förstå varför de gör som de gör. Utifrån en handlings- och systemteoretisk modell (Figur 1) reagerar båda parter, tonåringar och föräldrar, på varandra och gör det på ett meningsfullt sätt utifrån sina respektive perspektiv. Varje part upplever och tolkar den andra partens beteenden, reagerar känslomässigt på vad de upplever, utvecklar mål om hur de vill att relationen ska förbli eller ändra sig och agerar på ett sätt som de tror ska föra dem närmare det de vill åstadkomma. Denna ”black box” med vad som kan pågå mellan föräldrars beteenden och tonåringars mer eller mindre utpräglade inåtvända problem är praktiskt taget utforskad. Det kan tänkas att det

finns onda cirklar, att tonåringars depression yttrar sig i deras beteenden, som föräldrar reagerar på genom beteenden som i sin tur bidrar till depressiva symptom. Som redan Watzlawick, Beavin och Jackson (1967) påpekat kan man börja beskrivningen av de ömsesidiga reaktionerna på olika ställen, och de inblandade individerna upplever sig ofta som ”bara” reagerande på vad den andra har gjort. Cirkeln som visas i Figur 1 har alltså inte någon början. Tonåringars inåtvända problem kan vara orsak till eller följd av varje bit på denna cirkel: beteenden och deras upplevelse, känslomässiga reaktioner, målsättningar, strategier och så den respektive andra generationens beteenden. Resultat visar att tonåringars inåtvända problem leder till genomsnittligt försämrade relationer till föräldrarna (Reitz m.fl., 2006).

Figur 1. Handlings- och systemteoretisk familjemodell för tonåringars inåtvända problem och utagerande beteenden.

Faktorer inom familjen som kan orsaka utagerande beteenden hos tonåringar

Enligt teorin om auktoritativ uppfostran (Steinberg, 2001) motverkar föräldrars principfasthet, hur de sätter regler och gränser för sina barns beteenden och formulerar förväntningar, motverka utagerande beteenden (normbrytande beteenden, aggression och konsumtion av alkohol och andra droger). Även föräldrars värme och psykologisk autonomi anses ha en viss gynnsam effekt. Forskning kring föräldrars principfasthet har dock kritiserats för att mätningarna i själva verket ofta handlade om föräldrars kunskap om tonåringars fritidssysslor, något som bara till liten del har med föräldrars kontroll att göra (Kerr & Stattin, 2000; Masche, 2010). Föräldrars kontroll hade däremot endast svagt samband med låga nivåer av utagerande beteenden (Kerr & Stattin, 2000), vilket skulle kunna förklaras av att kontrollen även upplevs som inkräktande på tonåringars autonomi.

Ändå finns visst stöd från longitudinella studier för hypotesen att *kontroll*, regler och gränser skulle kunna motverka utagerande beteenden (Willoughby & Hamza, 2011). Andra arbeten fann ingen effekt av föräldrars kontroll på utagerande beteenden i allmänhet (Huh, Tristan, Wade & Stice, 2006), däremot en effekt på substanskonsumtion och missbruk. De få undersökningar som finns av effekter i omvänd riktning tyder på att tonåringars utagerande beteenden leder till minskad kontroll (Huh m.fl., 2006). Det saknas alltså samstämmig evidens för effekter av föräldrars kontroll när det gäller att motverka utagerande beteenden hos barn och i frågan huruvida utagerande beteenden leder till minskad kontroll hos föräldrarna. De få longitudinella undersökningarna om föräldrars *värme* har levererat ännu mer motstridiga resultat, i vissa studier var föräldrars engagemang till och med förknippat med högre istället för lägre nivåer av normbrytande beteenden (Barbot m.fl., 2014; Reitz m.fl., 2006). En longitudinell studie kring *psykologisk autonomi eller kontroll* (Hunter m.fl., 2015) visade slutligen att psykologisk kontroll var en följd av utagerande beteenden. Eftersom tvärsnittliga samband vid första mätningen inte kontrollerades statistiskt, så är dock kausala slutsatser osäkra. Undersökningar av likadana föräldrabeteenden gav oenhetliga utfall. Det finns alltså visst stöd för föräldraeffekter, men just psykologisk kontroll verkar sällan ha undersökts, och omvända effekter från barnet på föräldrar är för lite utforskade.

En del forskning stödjer på ett allmänt plan grundtanken bakom modellen i Figur 1, att föräldrabeteenden och tonåringars utagerande beteenden har samband med föräldra-barnrelationen under tonåren. Utagerande beteenden motverkas av en förtroendefull relation, där tonåringar berättar och föräldrar har kunskap om sina barns fritidssysslor, där man gör saker tillsammans och även föräldrarna känner sig nöjda med att det går bra att kommunicera (Burke, Pardini & Loeber, 2008; Low, Snyder & Shortt, 2012; Willoughby & Hamza, 2011). Få studier har undersökt, och då ofta funnit, även omvända effekter av utagerande beteenden på en försämrad föräldra-barnrelation (Burke m.fl., 2008; Willoughby & Hamza, 2011). Det finns även evidens för att beteenden hos föräldrar eller barn leder till förändringar i relationen. I likhet med modellen i Figur 1 leder till exempel tonåringars berättelser till en mer nära relation där man umgås med varandra, och i omvänd riktning bidrar gemensamma aktiviteter i viss mån till barns berättelser (Willoughby & Hamza, 2011). Dessa

och liknande resultat talar för att en mer systematisk utforskning av orsakscirkeln om hur föräldrar och barn upplever varandra, sätter mål i relationen, väljer strategier som yttrar sig i beteenden som upplevs av den ena respektive andra generationen kan ge nya insikter i hur både utagerande beteenden och inåtvända problem uppstår och återverkar på föräldra-barnrelationen.

Föreliggande studie

Syftet med studien som är i fokus här var att undersöka föräldrars olika beteendens betydelse för tonåringars inåtvända problem och utagerande beteenden. Därutöver syftade studien till att undersöka hela processen – de inblandade personernas emotionella reaktioner, målsättningar, strategier och beteenden och hur dessa möjligen bidrar till eller påverkas av tonåringars inåtvända problem och utagerande beteenden. Istället för att skuldbelägga föräldrar för barns problem och beteenden var förhoppningen att undersökningen skulle bidra till en mer omfattande förståelse för orsakskedjorna där tonåringars inåtvända och utagerande problem är en del. Detta skulle kunna lägga grunden för att utveckla mer effektiva förebyggande program när det gäller folkhälsoproblemet inåtvända problem hos tonåringar och även förebygga utagerande beteenden, däribland konsumtion av alkohol och andra droger.

Vid all forskning av denna typ är det underförstått att det finns ytterligare påverkansfaktorer, t.ex. samhälleliga inflytanden, kamratkretsen, tonåringens individuella copingförmåga och värderingar med mera. Att hitta orsaker i familjen förminskar inte på något vis dessa andra faktors betydelse. Forskningen är på gruppnivå. Om den till exempel skulle komma fram till att föräldrars värme motverkar tonåringars depressiva symptom, så betyder detta att tonåringars mående *i genomsnitt* förbättras som följd av att de upplever kärlek från sina föräldrar. Detta är dock inte samma sak som att en sådan kausalitet skulle kunna visas *i varje enskilt fall*, kanske inte ens i flertalet fall, utan kanske bara i en viss grupp som förbättras så avsevärt att hela genomsnittet lyfts. Samma sak gäller samtliga undersökta orsakssamband. Man skulle kunna säga att om alla övriga faktorer vore lika, så skulle sambanden gälla varje individ, men eftersom det, som ovan sagts, finns fler än de undersökta orsakerna och eftersom dessa även kan påverka familjens effekter, så gäller de undersökta orsakssambanden enbart genomsnittet. Även om slutsatser i det enskilda fallet inte är möjliga, så kan denna forskning vara av betydelse ur ett folkhälsoperspektiv.

Undersökningsmetod

Rapporten baserar på de första två mätningarna i en longitudinell enkätstudie i en medelstor kommun i södra Sverige, år 2013 och 2014. Att samla in data två gånger hos samma personer möjliggör att statistiskt utvärdera effekter av exempelvis föräldraskap, istället för att bara förlita sig på vad människor tycker angående hur de påverkats. Statistiken kräver stora urval, som enkätmetoden gör det möjligt att samla in.

Urval

Samtliga klasser i årskurserna 7-9 vid kommunala grundskolor samt årskurs 1 i de större teoretiska gymnasieprogrammen i kommunen deltog i enkätundersökningen. Samma klasser deltog igen året därpå, när de alltså hade kommit upp till årskurserna 8-9 respektive 1-2 på gymnasiet. Framförallt övergången mellan skolorna, dessutom frånvaro vid ett av tillfällena och att en del av personnumren blev felaktigt angivna, gjorde att bara en del av eleverna kunde matchas mellan de två tillfällena. Deltagandet var frivilligt, efter omfattande information, och även föräldrarna till barn under 15 år fick skriftlig information om studien och hade möjlighet till att avanmäla sina barn från studien. Det var dock bara en handfull föräldrar som gjorde så; även de flesta eleverna var villiga att delta. Att fylla i enkäten tog ungefär en timme, något mindre hos de äldre eleverna. Totalt samlades 1 281 enkäter in år 2013 och 1 274 enkäter år 2014, varav 824 enkäter från samma elever båda åren. 52 procent av de deltagande eleverna var flickor. Urvalet av grundskoleelever kan anses vara representativt för de respektive bostadsområdena. På gymnasiet är urvalet något mer selektivt eftersom alla ungdomar inte uppnår gymnasiebehörighet och även i så fall inte alltid väljer teoretiska program.

Vid det andra tillfället fanns även finansiering för en föräldraenkät. Samtliga föräldrar till barn i de deltagande skolklasserna fick en enkät hemskickad samt svarskuvert. Totalt kom 290 ifyllda föräldraenkäter tillbaka, varav 236 kunde matchas med barn vid samma undersöknings-tillfälle och 195 med första datainsamlingen.

Mätningar

Tonåringar och föräldrar rapporterade var sin del av familjemodellen enligt Figur 1. Tonåringarna rapporterade sina upplevelser av föräldrars beteenden, sina känslor inför relationen, sina mål för relationen och sina beteenden gentemot föräldrarna, samt sina inätvända problem och utagerande beteenden. Föräldrarna rapporterade vid andra datainsamlingen om sina känslor kring relationen till sina barn och sina mål i relationen.

Närmare bestämt uppgav tonåringarna hur mycket värme de upplevde från sina föräldrar, hur mycket psykologisk kontroll, beteendekontroll och överdriven kontroll, det sistnämnda utifrån en skala som angav extrema, inkräktande kontrollerande beteenden. Som mått på känslor uppgav tonåringar sin grad av tillfredsställelse i relationen. Målsättningar rörde huruvida tonåringarna eftersträvade autonomi gentemot sina föräldrar och huruvida de ville underordna sig deras auktoritet. Som beteenden mättes i vilken mån de berättade hemma om sitt liv och i vilken mån de var hemlighetsfulla, alltså aktivt undanhöll information. Inåtvända problem mättes genom skalor av depressiva symptom, ensamhet och (låg) självkänsla. Utagerande beteenden handlade om substanskonsumtion (fyra frågor kring alkoholdrickande och berusning, en fråga vardera om rökning och cannabis), normbrytande beteenden som skolk eller snatteri och slutligen fysisk aggression.

Föräldrarna uppgav även de sin grad av tillfredsställelse i relationen, sitt förtroende för barnet samt av känslor att de ville ge upp. På liknande sätt som tonåringarna uppgav även föräldrarna huruvida de önskade höja sina barns autonomi samt i vilken mån de önskade främja deras underordnande och nära anknytning.

Skalorna som visar tonåringars inåtvända problem och utagerande beteenden, föräldrars och barns beteenden mot varandra och föräldrars känslor av tillit respektive av att vilja ge upp var helt eller till stora delar tagna från internationellt publicerade studier och i många fall även beprövade i Sverige (t.ex. Kerr & Stattin, 2000). De övriga skalorna var speciellt utvecklade för den här studien. En skala består av ett antal utsagor kring ett visst tema, där svarspersonen ska gradera i vilken mån utsagorna stämmer för personen. Dessa graderingar omvandlas till poängsummor som analyseras statistiskt.

För att ta till vara hela det insamlade datamaterialet, även från familjer där bara en person hade svarat eller svarat vid bara ett av tillfällena, tillämpades avancerade metoder för hantering av ofullständiga data (Schaffer & Graham, 2002), något som motverkar förvriddningen på grund av begränsningen av representativitet i föräldraurvalet. Metoderna innebär att ju fler data som saknas, desto större effekter behövs för att säkerställa statistiska samband. På så vis undviker man att dra för stora växlar på de delarna i datamaterialet där bortfallet var stort och ojämnt.

Resultat

Redovisningen av resultat är indelad i två avsnitt. Första avsnittet redogör för inåtvända problems och utagerande beteendes samband med barns och föräldrars beteenden, känslomässiga reaktioner på varandra och målsättningar i relationen. Bara om sådana samband finns är det meningsfullt att i ett andra steg av resultatredovisningen undersöka kausala effekter och om det finns orsakskedjor enligt Figur 1.

Tvårsnittliga samband

Föräldra-barnrelationerna och föräldraskapet skilde sig på nästan alla undersökta sätt mellan tonåringar med mera eller mindre utpräglade inåtvända problem. Närmare bestämt var tonåringars depressiva symptom, ensamhet och låg självkänsla förknippade med deras upplevelser av att föräldrarna var mindre varma, något mer kontrollerande, mer överdrivet kontrollerande samt mer psykologiskt kontrollerande. Inåtvända problem visade även samband med tonåringars lägre tillfredsställelse i relationen med föräldrarna, lite högre strävan efter autonomi, mindre strävan efter att underordna sig föräldrarnas auktoritet samt att de var mindre benägna att berätta hemma och i högre grad hemlighetsfulla. Föräldrar hade lägre tillfredsställelse i relationen till dessa tonåringar samt en känsla av att vilja ge upp. Föräldrars självrapporterade förtroende för barnen visade ett svagt samband med barnens depressiva symptom, men inte med ensamhet och självkänsla, och föräldrars målsättningar i relationen hade inte något samband med tonåringars inåtvända problem. Sammanfattningsvis pekade de flesta undersökta beteenden och upplevelser i samband med tonåringars depressiva symptom, ensamhet och låg självkänsla i den teoretiskt förväntade riktningen. Särskilt starka var sambanden mellan inåtvända problem och tonåringars mindre relationstillfredsställelse och upplevelsen av bristande värme och psykiskt kontrollerande beteenden hos föräldrarna.

Med bara enstaka undantag kunde även samband mellan utagerande beteenden och de undersökta föräldraskaps- och relationsegenskaperna statistiskt säkerställas. Tonåringar hade större substanskonsumtion, mer normbrytande beteenden och mer utpräglad fysisk aggression, ju mindre varma deras föräldrar var. Eftersom tidigare forskning har visat att beteendekontroll kan vara tveeggad, beroende på om den upplevs som rimlig eller överdriven, använde den här studien två skalor av ”normal” kontroll och av överdriven kontroll. Som förväntat visade tonåringar fler utagerande beteenden, ju mindre kontrollerande och ju mer överdrivet kontrollerande och ju mer psykiskt kontrollerande som föräldrarna upplevdes. Utagerande beteenden var även mer utpräglade i samband med tonåringars låga grad av tillfredsställelse i relationen, strävan efter autonomi och efter att inte underordna sig föräldrarnas auktoritet, med att

vara mindre benägna att berätta hemma och i högre grad hemlighetsfulla. Föräldrars rapporter om missnöje med relationen, bristande förtroende för barnen och känslan av att vilja ge upp hade också samband med tonåringars utagerande beteende. Sambandsmönstret var alltså mycket liknande det som gällde inåtvända problem. Även om sambanden nästan genomgående gick att statistiskt säkerställa, så var dessa dock generellt lite svagare. Tvärtemot den teoretiska förväntningen var beteendekontroll bara svagt förknippad med substanskonsumtion och inte med aggression, och med normbrytande beteenden bara vid första mätningstillfället. De starkaste sambanden visade sig med barns hemlighetsfullhet, vilket känns rimligt med tanke på att barn som engagerar sig i många förbjudna aktiviteter kanske inte precis vill avslöja sig inför sina föräldrar.

Longitudinella förutsägelser

Inåtvända problem

Att det finns ett samband mellan två mätningar är en nödvändig, men inte tillräcklig förutsättning för att kunna dra slutsatser om vad som orsakar vad. Longitudinella analyser ger en säkrare information i denna fråga, särskilt om den statistiska analysen rensar bort tvärsnittliga samband från förutsägelsen över tid. Gällande föräldrars rapporteringar måste avsteg från denna optimala analys göras, eftersom det inte fanns någon mätning år 2013. Därför gick betydelsen av föräldrars upplevelser om relationen för eventuell utveckling av tonåringars inåtvända problem inte att undersöka, och förutsägelser i omvänd riktning är visserligen longitudinella, men utan statistisk kontroll för tvärsnittliga samband. När det gäller barns rapportering om sina problem, upplevda föräldrabetenden, egna emotionella reaktioner, målsättningar och beteenden är däremot den fullständiga kausala analysen möjlig eftersom data från två tidpunkter finns.

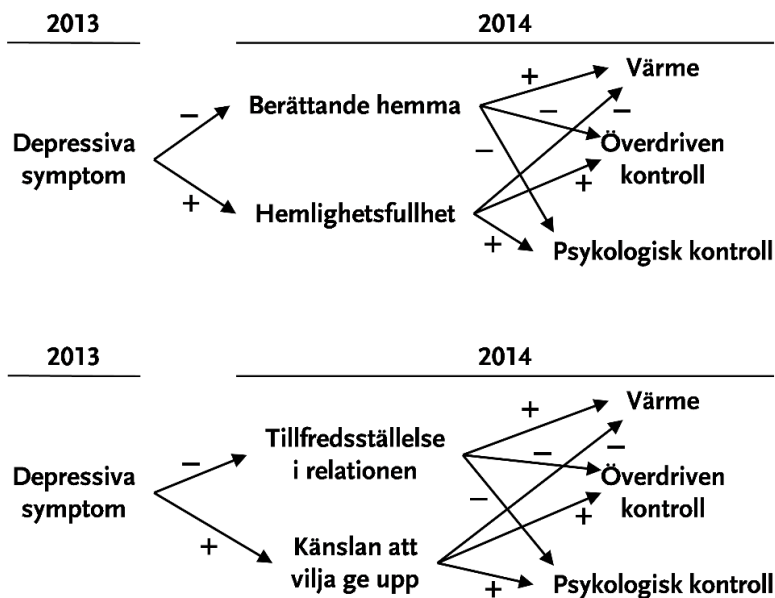
Tonåringars inåtvända problems påverkan på föräldra-barnrelationen. Tonåringars depressiva symptom och nästan lika genomgående även deras ensamhet ledde till att tonåringar blev mindre nöjda i relationen till sina föräldrar över tid, möjligen inte ville underordna sig föräldrarnas auktoritet längre i samma utsträckning, att de berättade mindre och blev mer hemlighetsfulla samt att de upplevde sina föräldrar som mindre varma, mer överdrivet kontrollerande och mer psykologiskt kontrollerande. Observera att detta inte bara är ett uttryck av att se världen i dystra färger när man är nedstämd, eftersom sambandet vid första mätningen – som skulle kunna förklaras genom en sådan svarstendens – har räknats bort. Låg självkänsla ledde till att tonåringarna berättade mindre och var mer hemlighetsfulla gentemot sina föräldrar. Utsträckningen av tonåringars depressiva symptom, ensamhet och låg självkänsla förutsade även föräld-

rars låga tillfredsställelse i relationen samt känslan av att vilja ge upp, men som diskuterats ovan går det utan föräldrars rapportering vid första tillfället inte att säkra kausala slutsatser här. Sammanfattat förutsade främst depressiva symptom och ensamhet och i mindre mån även låg självkänsla omfattande försämringar i familjelivet vad gäller den ömsesidiga tillfredsställelsen i föräldra-barnrelationen och de ömsesidiga beteenden som annars skulle skapat närhet respektive bidragit till motsättningar.

Föräldra-barnrelationernas påverkan på tonåringars inåtvända problem. I den omvända kausala riktningen (där föräldrars upplevelser inte kunde undersökas) fanns det bara två statistiskt säkerställda effekter och en som närmade sig signifikans, i totalt 21 analyser. Om föräldrarna upplevdes som överdrivet kontrollerande, så ökade tonåringarnas depressiva symptom och som tendens verkade även deras självkänsla minska. Och om tonåringar berättade bara lite för sina föräldrar, så ökade deras känsla av ensamhet.

Orsakskedjor i förklaringen till försämrat föräldraskap på grund av barns depressiva symptom. Eftersom det knappt fanns något som förutsade tonåringars inåtvända symptom, kunde inte några orsakskedjor undersökas kring vad som ledde till tonåringars problem. Däremot gick det att undersöka teoretiskt meningsfulla orsakskedjor i förklaringen till försämrat föräldraskap till följd av inåtvända problem. I det följande ligger fokus på depressiva symptom som orsak, och föräldrars bristande värme, överkontroll och psykologisk kontroll som följer och hur vart och ett av barns beteenden eller föräldrars upplevelser kan förklara denna effekt. Även om den respektive förklaringsvariabeln är uppmätt vid samma tillfälle som föräldrarnas mer eller mindre varma, överkontrollerande och psykologiskt kontrollerande beteenden, och därmed denna del av analysen inte bevisar ett kausalt samband, så talar analyserna åtminstone för att de undersökta orsakskedjorna *kan* vara en förklaring.

Figur 2 visar de undersökta orsakskedjorna. De talar för att tonåringars minskade öppenhet att berätta om sig själva, som följd av sina depressiva symptom, kan vara en bidragande faktor till att föräldrarna bemöter dem med mindre värme och med överdrivet kontrollerande och psykologiskt kontrollerande beteenden. Likaså kan tonåringars ökade hemlighetsfullhet på grund av deras depressiva symptom leda till dessa negativa föräldrabeteenden.

Figur 2. Orsakskedjor av tonåringars depressiva symtoms inverkan på upplevt föräldraskap, förmedlad genom tonåringars beteenden (övre panel) respektive genom föräldrars känslor i relationen (nedre panel). Minus: minskande effekt; plus: höjande effekt.

Även föräldrars emotionella reaktioner fick stöd som möjlig förklaring till deras negativa reaktioner på tonåringars depressiva symptom, som den nedre delen av Figur 2 visar. Om barn hade depressiva symptom, så rapporterade föräldrarna låg tillfredsställelse i relationen till detta barn året efter, vilket förklarade föräldrarnas minskade värme och ökade psykologiska kontroll. Likaså förklarade känslorna av att vilja ge upp hur barns depressiva symptom ledde till minskad värme och ökad psykologisk kontroll. De beräknade effekterna på överdriven kontroll var likadana, men för svaga för att kunna bli statistiskt säkerställda.

Utagerande beteenden

Tonåringars utagerande beteendens påverkan på föräldra-barnrelationen. Tonåringar som uppvisade relativt högre substanskonsumtion (alkohol, cannabis) tenderade att med tiden underordna sig mera under föräldrars auktoritet och att berätta mera för dem. Båda dessa effekter är tvärt emot vad man skulle förvänta sig, i synnerhet då de tvärsnittliga analyserna hade visat att utagerande beteenden var kopplade till *mindre* underordning och berättande. Efter en omfattande granskning av dessa oväntade effekter (t.ex. analys av mer specifika delar av urvalet) förefaller det som om det finns sanning i dessa oväntade resultat. Möjligen får en del av tonåringarna föräldrarnas tillåtelse att konsumera alkohol eller att röka och kän-

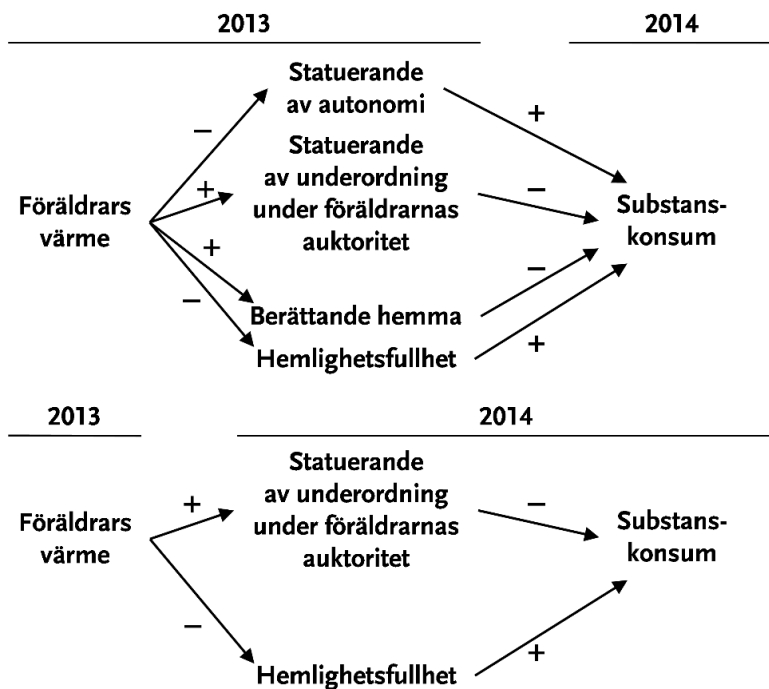
ner som följd att de kommer väl överens och kan vara öppna gentemot föräldrarna.

Både substanskonsumtion och normbrytande beteenden förutsade reaktioner enligt föräldrars rapporter. De visade sig mindre nöjda, förlitade sig mindre på sina barn och kände i större utsträckning en uppgivenhet. Samma sak gällde tonåringars aggression, men lät sig inte statistiskt säkerställas. Det fanns alltså tydliga tankemässiga och emotionella reaktioner hos föräldrarna, trots att utagerande beteenden och föräldrars reaktioner rapporterades av olika generationer i familjen. Däremot visade resultaten inte på några ändringar i föräldrars beteenden gentemot sina barn, till följd av tonåringars utagerande beteenden.

Föräldra-barnrelationens påverkan på tonåringars utagerande beteenden. I prediktionen av normbrytande och aggressiva beteenden över tid fanns bara ett enda statistiskt säkerställt resultat, att överdriven kontroll ledde till *mindre* normbrytande beteenden. Även om detta kan tyckas som ett rimligt resultat i sig, så strider detta mot de tvärsnittliga sambanden där överdriven kontroll är förknippad med *mer* problembeteenden. Kontrollberäkningar kunde inte bekräfta effekten. Detta resultat ska därför inte diskuteras vidare.

Många prediktioner fanns däremot för substanskonsumtion. Ju mindre värme som tonåringar upplevde hos sina föräldrar, ju mer de strävade efter autonomi och ju mindre efter fortsatt underordning under föräldrars auktoritet, ju mindre de berättade och ju mer de höll hemligt, desto mera tog de till alkohol eller andra droger.

Orsakskedjor i förklaringen av substanskonsumtion på grund av föräldrars bristande support. Eftersom det fanns ett flertal beteenden hos föräldrar och målsättningar hos tonåringar som förklarade substanskonsumtion, så går det att undersöka delar av möjliga orsakskedjor enligt Figur 1. Figur 3 visar vilka det är. Effekten av bristande värme från föräldrar på tonåringars ökade substanskonsumtion ska förklaras genom tonåringars strävan efter autonomi respektive efter fortsatt underordning under föräldrars auktoritet samt genom strategierna att berätta respektive hålla hemligt, alltså de målsättningar och strategier som visat inflytanden i förra stycket. Figur 3 visar att testet av orsakskedjorna gjordes på två olika sätt, som skilde sig i huruvida målsättningarna och strategierna, som skulle förklara effekten av föräldrars bristande värme, var tagna från första eller andra datainsamlingen. Båda analyserna kom fram till att det var det övergivna målet att underordna sig samt strategin att hålla saker och ting hemliga som förklarade den ökade substanskonsumtionen.

Figur 3. Två sätt att testa orsakskedjor av föräldrars värmes inverkan på tonåringars substanskonsumtion, förmedlad genom tonåringars målsättningar att statuera autonomi respektive underordning och tonåringars beteenden gentemot föräldrarna. Minus: minskande effekt; plus: höjande effekt.

Diskussion

Föräldra-barnrelationen och inåtvända problem

Tonåringar som har inåtvända problem, som depressiva symptom, ensamhet och låg självkänsla, har även sämre relationer med sina föräldrar än tonåringar utan inåtvända problem. Detta bekräftar den överhängande delen av tidigare forskning (Pesigan m.fl., 2014; Wei & Kendall, 2014) och tillför som ny kunskap att föräldrarna även upplevs som kontrollerande. Även båda generationernas upplevelse av den ömsesidiga relationen är försämrade, tonåringar önskar vara mera autonoma och hålla sig på avstånd från föräldrarna, och därmed är tonåringarna mindre öppna och mer hemlighetsfulla, vilket enligt tidigare forskning påverkar föräldrars förtroende för dem negativt (Kerr, Stattin & Trost, 1999).

Trots dessa omfattande samband visade sig bara ett fåtal effekter över tid av föräldraskapet på tonåringars inåtvända problem. Upplevde tonåringar att deras föräldrar lade sig i alldeles för mycket i deras liv, så blev de mera deprimerade och möjligen sjönk även deras självkänsla. Och rapporterade tonåringar att de berättade bara lite för sina föräldrar, så

kände de sig mer ensamma året efter. Vid detta fåtal effekter, utspridda över olika facetter av inåtvända problem, gick det inte att göra efterföljande analyser av möjliga orsakskedjor, hur tonåringars och föräldrars upplevelser, målsättningar och strategier påverkade varandra och i slutändan ledde till dessa inåtvända problem.

I kontrast till den teoretiska litteraturen (Steinberg, 2001) förklarade bristande värme och utövad psykologisk kontroll inte tonåringars inåtvända problem som till exempel depressiva symptom. En möjlig orsak skulle kunna vara att merparten forskning kring psykologisk kontroll har utförts med en tidigare skala av Barber (1996), medan den aktuella studien använde en nykonstruerad skala (Barber m.fl., 2012) som skiftar fokus på nedvärderande beteenden. Att de tvärsnittliga sambanden med psykologisk kontroll tillhörde de största i undersökningen och att psykologisk kontroll gick att förutsäga genom inåtvända problem talar dock emot att resultat uteblev på grund av mätinstrumentet. Snarare tyder resultaten på att psykologisk kontroll och bristande värme inte är orsaker till, utan följd av tonåringars depressiva symptom, ensamhet och till viss del även deras låga självkänsla.

Betydelsen av värme och psykologisk kontroll respektive autonomi har således antagligen överskattats i tidigare forskningslitteratur. Det kan ha funnits en bias i publiceringen så att noll-effekter mera sällan når ut till vetenskapliga tidskrifter. Och även om de publiceras finns en risk att mera lägga märke till statistiskt signifikanta samband, både vid rapportskrivningen och som läsare. Tanken att elaka, känslolika föräldrar får tonåringarna att må dåligt, kan verka så omedelbart övertygande att man lätt är frestad att tolka den omfattande tvärsnittliga evidensen kausalt och uppfatta psykisk kontroll och bristande värme som orsaker till problemen, fast det faktiskt kan vara tvärtom. Både en bias i publicering och reception och att teorin kan kännas så övertygande kan alltså ha lett till en överskattning av effekterna. I själva verket finns det bara ett fåtal tidigare longitudinella undersökningar av exempelvis psykologisk kontroll som orsak till inåtvända problem. De undersökningar som finns har inte resulterat i några konsekventa effekter (Wijsbroek m.fl., 2011) eller använt suboptimala statistiska analyser (Hunter m.fl., 2015; Lansford m.fl., 2014). Denna studie har undersökt hypotesen om den psykologiska kontrollens och bristande värmens effekt på tre sorters inåtvända problem, genom effektiva statistiska metoder och med ett stort urval, och inte funnit stöd för denna effekt.

Ett fåtal resultat talar för att föräldrars överdrivna kontroll skulle kunna vara en orsak till tonåringars inåtvända problem. Överdriven kontroll kan antas strida mot tonåringars behov av autonomi, vilket skulle kunna

orsaka negativa emotioner eller inlärld hjälplöshet, motsatsen till vissa facetter av en bra självkänsla och en förklaring till depression (Curry & Craighead, 1990). Men även om dessa resultat är teoretiskt rimliga, så är de inte konsekventa i den longitudinella analysen.

Detta lämnar frågan i stort obesvarad, vad gäller orsaker till tonåringars inåtvända problem, till exempel depression. Man kan anta att andra faktorer spelar roll såsom socioekonomiska förhållanden, vänner, kärleksrelationer eller skolan (ett sidoresultat av studien var att depressiva symptom var mest påtagliga på måndagar och gick ned under veckan till fredagar då eleverna var på bäst humör). Men det kan vara för tidigt att helt överge förklaringar inom familjen. Förutom de ”stora” dragen i föräldrars uppfostran som i den här undersökningen, så kan man utom genetiska orsaker även tänka på exempelvis syskon och medlemmar i den utvidgade familjen, föräldrars finkänslighet, att kunna anpassa sina beteenden till barns momentana behov, olika facetter av kommunikationen mellan föräldern och tonåringen eller i vilken utsträckning föräldrar specifikt lär sina barn att hantera sina olika känslor (s.k. emotionsreglering). Dessa och andra förklaringar bör testas i framtida undersökningar.

Vad som blivit tydligt genom den här undersökningen är att problemen inte stannar vid att tonåringar har depressiva symptom, känner sig ensamma eller har låg självkänsla. Dessa problem leder till en omfattande försämring av föräldra-barnrelationen inklusive föräldrars bemötande av sina barn. Dessa försämrade familjeförhållanden utgör ett problem i sig och bör därför förebyggas. Vidare analyser har visat att det kan finnas orsakskedjor så att tonåringars depressiva symptom, ensamhetskänslor och låg självkänsla leder till att tonåringarna själva berättar mindre för sina föräldrar och döljer fler hemligheter för dem, samt att föräldrar blir mer missnöjda med relationen och tappar förtroendet, vilket enligt Kerr m.fl. (1999) kan orsakas av barnens hemlighetsfulla beteende. Allt detta slutligen leder till att föräldrarna inte längre lyckas med att visa kärlek, blir mer psykologiskt kontrollerande och i vissa analyser även mer överkontrollerande.

Denna förklaringsmodell kan tolkas som att inåtvända problem leder till brister i föräldra-barnkommunikationen. Här skulle det möjligtvis kunna finnas sätt att förebygga den omfattande försämringen av relationen som också leder till att föräldraskapet försämras åt det auktoritära hållet. Om det lyckas att motivera tonåringar till att, trots sina olyckliga känslor, inte stänga sig inne utan fortsätta med att vara öppna för sina föräldrar, så skulle ett möjligt led i orsakskedjan brytas. För att förebygga problematiska familjerelationer, utöver befintliga inåtvända problem, kanske föräldrar kan uppmärksammas på att försöka reagera på barnens berättelse

så att de känner sig förstådda och accepterade samt även vågar berätta fortsättningsvis.

Föräldra-barnrelationen och utagerande beteenden

Till skillnad från inåtvända beteenden som påverkade föräldra-barnrelationen negativt på bred front, var det enbart föräldrar som reagerade negativt på tonåringars substanskonsumtion och normbrytande beteenden. De blev missnöjda med relationen, kände inte lika mycket förtroende för barnet längre – vilket kan anses som en alldeles berättigad reaktion – och kände sig hopplösa inför uppgiften att uppfostra sitt barn. Detta kompletterar tidigare forskningsarbeten där effekter också visade sig i just föräldrars rapporter av missnöje med relationen, få gemensamma aktiviteter, rädsla att inverka på barns beteende på grund av barns aggressiva reaktioner samt barska föräldrabetenden (Burke m.fl., 2008). Till skillnad från den aktuella undersökningen visade några tidigare arbeten dock även en påverkan på barn-rapporterade minskad kontroll från föräldrar samt minskad kunskap om barns fritidssysselsättningar (Reitz m.fl., 2006; Willoughby & Hamza, 2011). Tydligen är dessa tidigare resultat inte stabila.

Trots att barns aggressiva beteenden hängde ihop med föräldrars beteenden och relationen till dem vid samma mätningstillfälle, gav studien inte något stöd för kausala förklaringar över tid. En förklaring kan vara att aggressiva tendenser formas mycket tidigare i livet (Granic & Patterson, 2006). Men hur är det med normbrytande beteenden? Föräldrar verkar påverkas av dem, men vad påverkar beteendena? En stor roll spelar kamrater, men alla barn väljer inte att umgås med kamrater som drar in dem i utagerande beteenden (Burk, Steglich & Snijders, 2007). Tror man på tonåringars egna berättelser, så spelar föräldrars värderingar en viktig roll (Cook, Buehler & Henson, 2009). Dock talar inte mycket i denna undersökning för detta, annars hade tillfredsställelse med föräldrarna eller underordning under föräldrars auktoritet varit avgörande attityder. En möjlighet skulle vara att dela upp denna underordning i olika teman (Smetana, 1988). För utagerande beteenden kan moraliska värderingar och undvikandet av risker vara avgörande. En annan möjlighet är bland annat att föräldra-barnrelationen i yngre år gör tonåringar immuna mot eller mottagliga för frestelser ur kamratkretsen. Framtida forskning kan undersöka dessa och andra möjliga förklaringar.

I denna undersökning finns inte några föräldrarapporterade beteenden gentemot tonåringarna, utan enbart rapporter om föräldrars upplevelser och attityder. Enligt den citerade tidigare forskningen är det rimligt att anta att föräldrars negativa emotionella reaktioner på barns utagerande problem påverkar uppfostringssättet, till exempel i form av minskad

värme. Detta kan i sin tur – enligt den aktuella studien – leda till att tonåringar förlorar glädjen av att vara tillsammans med och respektera sina föräldrar och de blir mer hemlighetsfulla, vilket kan förklara ökad substanskonsumtion framöver. Undersökningen tyder således på en ond cirkel av substanskonsumtion, föräldrars och barns emotionella och beteendemässiga reaktioner som i sin tur bidrar till ytterligare konsumtion. Samma förhållande kan dock även formuleras i positiva termer, som goda cirklar mellan stödjande föräldrar, barn som gärna fortsätter respektera sina föräldrar och som inte har behov av hemligheter, som inte dricker alkohol eller tar andra droger, vars föräldrar är nöjda, litat på dem och har känslan av att kunna påverka sina barn på ett positivt sätt, och som kanske (den delen har inte undersökts här) lyckas bemöta sina barn på ett varmt sätt. Här sluter sig cirkeln. Även tidigare arbeten (Huh m.fl., 2006) har visat att särskilt alkoholkonsumtion, men inte utagerande beteenden allmänt gick att påverka genom föräldrabetenden. En cirkel har fördelen att kunna låta sig påverkas på olika ställen. Framtida forskning bör undersöka möjligheter att exempelvis upprätthålla föräldrars hopp om att kunna göra någonting, för att lyckas bemöta barnen på ett sätt som får dem att uppskatta föräldrars närhet och ledning. Att Steinbergs (2001) beskrivning av auktoritativ föräldrastil fokuserar på kontroll påminner om hundressyr snarare än om hur föräldrar ska bemöta barn i tonårsåldern, i synnerhet då kontroll inte har visat sig vara en effektiv metod för att förhindra utagerande beteenden. Till skillnad från Steinbergs beskrivning talar resultaten för ett något annorlunda auktoritativt ledarskap där föräldrar leder sina barn genom värme, förtroende och närhet.

Referenser

- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development, 67*, 3296–3319. doi:10.2307/1131780
- Barber, B. K., Xia, M., Olsen, J. A., McNeely, C. A., & Bose, K. (2012). Feeling disrespected by parents: Refining the measurement and understanding of psychological control. *Journal of Adolescence, 35*, 273–287. doi:10.1016/j.adolescence.2011.10.010
- Barbot, B., Crossman, E., Hunter, S. R., Grigorenko, E. L., & Luthar, S. S. (2014). Reciprocal influences between maternal parenting and child adjustment in a high-risk population: A 5-year cross-lagged analysis of bidirectional effects. *American Journal of Orthopsychiatry, 84*, 567–580. doi:10.1037/ort0000012
- Brenning, K., Soenens, B., Van Petegem, S., & Vansteenkiste, M. (2015). Perceived maternal autonomy support and early adolescent emotion regulation: A longitudinal study. *Social Development, 24*, 561–578. doi:10.1111/sode.12107
- Burk, W. J., Steglich, C. E. G., & Snijders, T. A. B. (2007). Beyond dyadic interdependence: Actor-oriented models for co-evolving social networks and individual behaviors. *International Journal of Behavioral Development, 31*, 397–404. doi:10.1177/0165025407077762
- Burke, J. D., Pardini, D. A., & Loeber, R. (2008). Reciprocal relationships between parenting behavior and disruptive psychopathology from childhood through adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 36*, 679–692. doi:10.1007/s10802-008-9219-7
- Center for Behavioral Health Statistics and Quality. (2015). *Behavioral health trends in the United States: Results from the 2014 National Survey on Drug Use and Health* (HHS Publication No. SMA 15-4927, NSDUH Series H-50). Retrieved August 28, 2016 from

- <http://www.samhsa.gov/data/sites/default/files/NSDUH-FRR1-2014/NSDUH-FRR1-2014.htm>
- Cook, E. C., Buchler, C., & Henson, R. (2009). Parents and peers as social influences to deter antisocial behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, *38*, 1240–1252. doi:10.1007/s10964-008-9348-x
- Curry, J. F., & Craighead, W. E. (1990). Attributional style in clinically depressed and conduct disordered adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *58*, 109–115. doi:10.1037/0022-006X.58.1.109
- Englund, A. (red.). (2014). *Skolelevers drogranor 2014* (Rapport nr 146). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Folkhälsomyndigheten. (2014). *Skolbarns hälsövanor i Sverige 2013/14: Grundrapport*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten. Nedladdat 2016-08-28 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/18915/skolbarns-halsovanor-sverige-2013-14.pdf>
- Geurtzen, N., Scholte, R. H. J., Engels, R. C. M. E., Tak, Y. R., & van Zundert, R. M. P. (2015). Association between mindful parenting and adolescents' internalizing problems: Non-judgmental acceptance of parenting as core element. *Journal of Child and Family Studies*, *24*, 1117–1128. doi:10.1007/s10826-014-9920-9
- Granic, I., & Patterson, G. R. (2006). Toward a comprehensive model of antisocial development: A dynamic systems approach. *Psychological Review*, *113*, 101–131. doi:10.1037/0033-295X.113.1.101
- Huh, D., Tristan, J., Wade, E. & Stice, E. (2006). Does problem behavior elicit poor parenting? A prospective study of adolescent girls. *Journal of Adolescent Research*, *21*, 185–204. doi:10.1177/0743558405285462
- Hunter, S. B., Barber, B. K., & Stolz, H. E. (2015). Extending knowledge of parents' role in adolescent development: The mediating role of self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, *24*, 2474–2484. doi:10.1007/s10826-014-0050-1
- Kerr, M. & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, *36*, 366–380. doi:10.1037/0012-1649.36.3.366
- Kerr, M., Stattin, H., & Trost, K. (1999). To know you is to trust you: Parents' trust is rooted in child disclosure of information. *Journal of Adolescence*, *22*, 737–752. doi:10.1006/jado.1999.0266
- Lansford, J. E., Laird, R. D., Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2014). Mothers' and fathers' autonomy-relevant parenting: Longitudinal links with adolescents' externalizing and internalizing behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, *43*, 1877–1889. doi:10.1007/s10964-013-0079-2
- Low, S., Snyder, J., & Shortt, J. W. (2012). The drift toward problem behavior during the transition to adolescence: The contributions of youth disclosure, parenting, and older siblings. *Journal of Research on Adolescence*, *22*, 65–79. doi:10.1111/j.1532-7795.2011.00757.x
- Masche, J. G. (2010). Explanation of normative declines in parents' knowledge about their adolescent children. *Journal of Adolescence*, *33*, 271–284. doi:10.1016/j.adolescence.2009.08.002
- Moffitt, T. E., Caspi, A., Harrington, H., & Milne, B. J. (2002). Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: Follow-up at age 26 years. *Development and Psychopathology*, *14*, 197–207. doi:10.1017/S0954579402001104
- Ozer, E. J., Flores, E., Tschann, J. M., & Pasch, L. A. (2013). Parenting style, depressive symptoms, and substance use in Mexican American adolescents. *Youth & Society*, *45*, 365–388. doi:10.1177/0044118X11418539
- Pesigan, I. J. A., Luyckx, K., & Alampay, L. P. (2014). Brief report: Identity processes in Filipino late adolescents and young adults: Parental influences and mental health outcomes. *Journal of Adolescence*, *37*, 599–604. doi:10.1016/j.adolescence.2014.04.012
- Reitz, E., Deković, M., & Meijer, A. M. (2006). Relations between parenting and externalizing and internalizing problem behaviour in early adolescence: Child behaviour as moderator and predictor. *Journal of Adolescence*, *29*, 419–436. doi:10.1016/j.adolescence.2005.08.003

- Schafer, J. L. & Graham, J. W. (2002). Missing data: Our view of the state of the art. *Psychological Methods*, 7, 147–177. doi:10.1037/1082-989X.7.2.147
- Smetana, J. G. (1988). Adolescents' and parents' conceptions of parental authority. *Child Development*, 59, 321–335. doi:10.2307/1130313
- Smokowski, P. R., Bacallao, M. L., Cotter, K. L., & Evans, C. B. R. (2015). The effects of positive and negative parenting practices on adolescent mental health outcomes in a multicultural sample of rural youth. *Child Psychiatry and Human Development*, 46, 333–345. doi:10.1007/s10578-014-0474-2
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1–19. doi:10.1111/1532-7795.00001
- Ungdomsstyrelsen. (2013). *Ung idag 2013: En beskrivning av ungdomars villkor* (Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:2). Stockholm: Ungdomsstyrelsen. Nedladdat 2017-01-19 från http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ung-idag-2013.pdf
- Watzlawick, P., Beavin, J., & Jackson, D. D. (1967). *Pragmatics of human communication: A study of interactional patterns, pathologies, and paradoxes*. New York: Norton.
- Wei, C., & Kendall, P. C. (2014). Child perceived parenting behavior: Childhood anxiety and related symptoms. *Child & Family Behavior Therapy*, 36, 1–18. doi:10.1080/07317107.2014.878175
- White, R. M. B., Liu, Y., Nair, R. L., & Tein, J.-Y. (2015). Longitudinal and integrative tests of family stress model effects on Mexican origin adolescents. *Developmental Psychology*, 51, 649–662. doi:10.1037/a0038993
- Wijsbroek, S. A. M., Hale, W. W., III, Raaijmakers, Q. A. W., & Meeus, W. H. J. (2011). The direction of effects between perceived parental behavioral control and psychological control and adolescents' self-reported GAD and SAD symptoms. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 20, 361–371. doi:10.1007/s00787-011-0183-3
- Willoughby, T., & Hamza, C. A. (2011). A longitudinal examination of the bidirectional associations among perceived parenting behaviors, adolescent disclosure and problem behavior across the high school years. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 463–478. doi:10.1007/s10964-010-9567-9